HSR London International Conference on Multidisciplinary Academic Research
(HSR-ICMAR) 2026
https://houghtonstreetreview.com/index.php/conference

YOSH AVLODNI VATANGA MUHABBAT VA VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH

Majidova Odina O‘tkirjon qizi
Jizzax davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim fakulteti talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.21288893

Annotatsiya: Mazkur maqolada vatanparvarlik tushunchasining mazmun-mohiyati, uning yosh avlod tarbiyasidagi o‘rni hamda ta’lim jarayonida o‘quvchilarda Vatanga muhabbat tuyg‘usini shakllantirish yo‘llari yoritilgan. Shuningdek, oila va maktab hamkorligi, tarixiy merosning tarbiyaviy ahamiyati hamda zamonaviy pedagogik metodlar orqali o‘quvchilarda vatanparvarlik fazilatlarini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Vatan, vatanparvarlik, vatan muhabbati, ma’naviyat, yoshlar tarbiyasi, oila, maktab, qadriyatlar, tarixiy meros, mas’uliyat.

Аннотация: В статье раскрывается сущность понятия патриотизма, его роль в воспитании подрастающего поколения, а также пути формирования у учащихся чувства любви к Родине в процессе обучения. Также анализируются вопросы сотрудничества семьи и школы, воспитательной значимости исторического наследия и развития патриотических качеств у учащихся с помощью современных педагогических методов.

Ключевые слова: Родина, патриотизм, любовь к Родине, духовность, воспитание молодежи, семья, школа, ценности, историческое наследие, ответственность.

Abstract: This article discusses the essence of the concept of patriotism, its role in the education of the younger generation, and ways to instill a sense of love for the Motherland in students in the educational process. The issues of family and school cooperation, the educational significance of historical heritage, and the development of patriotic qualities in students through modern pedagogical methods are also analyzed.

Keywords: Homeland, patriotism, love of homeland, spirituality, youth education, family, school, values, historical heritage, responsibility.

Bugungi globallashuv jarayonida yoshlar ongiga turli g‘oyalar va qarashlar kirib kelayotgan bir paytda ularda mustahkam ma’naviy immunitetni shakllantirish muhim masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, yosh avlod qalbida Vatanga muhabbat va vatanparvarlik tuyg‘usini rivojlantirish ta’lim-tarbiya jarayonining eng dolzarb vazifalaridan biridir. Chunki Vatan taqdiri, uning taraqqiyoti va kelajagi aynan yoshlarning bilimli, ongli va mas’uliyatli bo‘lib voyaga yetishiga bog‘liq. Vatanparvarlik insonning o‘z yurtiga, xalqiga, tarixiga va milliy qadriyatlariga bo‘lgan sadoqatini ifodalaydigan yuksak fazilatdir. Yosh avlodda bu tuyg‘uni shakllantirishda oila, maktab va jamiyatning o‘rni beqiyosdir.

Ta’lim muassasalarida olib boriladigan tarbiyaviy ishlar orqali o‘quvchilarda Vatan ravnaqi uchun mas’uliyat hissini kuchaytirish mumkin. Maqsad o‘quvchilarda Vatanga muhabbat va vatanparvarlik fazilatlarini shakllantirishning samarali pedagogik usullarini yoritish. Vatanparvarlik

tushunchasining mohiyatini ochib berish. O‘quvchilarda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishning samarali usullarini aniqlash [1].

Vatan – insonning tug‘ilib-o‘sgan, ilk orzu-armonlari va umidlari shakllangan muqaddas maskandir. Unga bo‘lgan mehr millatning ma’naviy tayanchi, xalqning birligi va hamjihatligi garovidir. Vatanparvarlik yuksak axloqiy fazilat bo‘lib, u o‘z yurtining tarixini bilish, qadriyatlarini asrash, ajdodlar merosiga hurmat bilan qarash va uni rivojlantirishga intilishda namoyon bo‘ladi.

Vatanga muhabbat inson qalbidagi eng buyuk tuyg‘ulardan biridir. Bu tuyg‘u xalqning tarixi, tili, dini, madaniyati va qadriyatlariga bo‘lgan cheksiz hurmatdan oziqlanadi. Vatan insonning kindik qoni tomgan, ilk qo‘shiqlarni eshitgan, mehribon xalq bag‘rida voyaga yetgan muqaddas maskandir. Shu bois ham vatanparvarlik har bir jamiyat taraqqiyotining, millat kamolotining eng muhim mezoni hisoblanadi. Avvalo, vatanparvarlik – bu shunchaki balandparvoz so‘z emas, balki amaliy fazilatdir. Vatanini sevgan inson uni asrash, rivojlantirish, obod qilish yo‘lida qat’iy mas’uliyat bilan harakat qiladi.

U o‘z bilimini, kuch-g‘ayratini, iste’dodini el-yurt xizmatiga bag‘ishlashni sharaf deb biladi. Yosh avlod qalbida vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish esa oilada, maktabda, jamiyatda olib boriladigan tarbiyaviy jarayonning eng muhim vazifalaridan biridir.Vatanga muhabbat, avvalo, uni tanishdan boshlanadi. O‘z yurtining tarixi, buyuk allomalari, shonli ajdodlari, tabiatining betakror go‘zalligi bilan faxrlanish tuyg‘usi yoshlarni ezgulikka undaydi. Tarixiy merosga e’tibor, qadriyatlarni ardoqlash, ajdodlar yo‘lini davom ettirish – chin vatanparvar insonning bosh maqsadidir.

Zero, o‘z tarixini bilgan, ulug‘ ajdodlari bilan faxrlangan xalqning kelajagi porloq bo‘ladi.Bugungi globallashuv davrida yoshlarning ongiga turli g‘oyalar ta’sir qilishi tabiiy. Shunday bir paytda vatanparvarlik tarbiyasi yanada kuchaytirilishi, yoshlarga mustahkam ma’naviy immunitet berilishi zarur. Chunki Vatan taqdiri, uning ravnaqi, farovonligi aynan bugungi yosh avlod qo‘lidadir. Yurt ravnaqiga hissa qo‘shish, tinchlikni asrab-avaylash, qonunlarga hurmat bilan qarash ham vatanparvarlikning muhim ko‘rinishlaridan biridir.Shuningdek, vatanparvarlik – bu yurt tinchligi va taraqqiyoti yo‘lida mas’uliyatni his qilishdir [2] .

Yurtning rivojiga o‘z hissasini qo‘shayotgan olim, o‘qituvchi, shifokor, dehqon, harbiy xizmatchi, san’atkor – barchasi chin vatanparvarlardir. Ularning mehnati tufayli jamiyat taraqqiy etadi, hayotimiz farovonlashadi.Sportchilar xalqimizning nomini jahonda tanitadi. Har bir o‘quvchi esa bilim olishi, intilishi orqali Vatan ravnaqi uchun mas’uldir. O‘quvchilarda Vatanparvarlik tarbiyasini shakllantirish jarayonida quyidagi yo‘nalishlar muhim ahamiyatga ega :

- tarixiy meros orqali tarbiyalash
- badiiy adabiyot va mutolaa orqali ta’sir ko‘rsatish
- amaliy faoliyat orqali vatanparvarlikni singdirish
- interfaol metodlardan foydalanish.

Masalan, dars jarayonida o‘quvchilarga buyuk ajdodlarimiz – Amir Temur, Mirzo Ulug‘bek, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi tarixiy shaxslarning hayoti va faoliyati haqida ma’lumot berish ularning qalbida Vatanga bo‘lgan faxr tuyg‘usini uyg‘otadi.

O‘quvchilarga vatanparvarlik tuyg‘usini singdirishning bir qator samarali usullari mavjud. O‘quvchilarda Vatanga muhabbatni shakllantirish oila tarbiyasidan boshlanishi zarur. Ota-onalar farzandlariga milliy qadriyatlar, xalq an’analari va tarixiy meros haqida ma’lumot berib borishi lozim.Ikkinchidan, maktab ta’lim jarayonida vatanparvarlik ruhini kuchaytiruvchi dars va tadbirlar tashkil etilishi muhimdir. Masalan: “Vatanim mening faxrim” mavzusida suhbatlar tarixiy sanalarga bag‘ishlangan tadbirlar vatanparvarlik mavzusidagi she’r va hikoyalar mutolaasi muzey va tarixiy obidalarga sayohatlar. Shuningdek, o‘quvchilarni amaliy faoliyatga jalb qilish ham katta ahamiyatga ega [3].

Maktab hududini obodonlashtirish, daraxt ekish, tabiatni asrash, xayriya aksiyalarida qatnashish orqali ularda jamiyat oldidagi mas'uliyat hissi shakllanadi.Bugungi kunda ta'lim jarayonida quyidagi innovatsion metodlardan foydalanish ham samarali hisoblanadi:

Klaster metodi - o'quvchilarning mavjud bilimlarini faollashtirish, ularni tizimlashtirish va yangi g'oyalarni shakllantirishga xizmat qiluvchi samarali metodlardan biridir. Bu metodda markazga asosiy tushuncha yoziladi (masalan, "Vatan"), uning atrofida esa o'quvchilar tomonidan bildirilgan fikrlar, tushunchalar va tasavvurlar joylashtiriladi.Doskaga yoki plakatga "Vatan" so'zi yoziladi. O'quvchilardan ushbu tushuncha bilan bog'liq fikrlar so'raladi (masalan: ona yurt, tabiat, tarix, ajdodlar, bayroq, til).Har bir fikr alohida shoxchalar ko'rinishida yozib boriladi. Yakunda hosil bo'lgan klaster umumlashtiriladi.Bu metodni qo'llash orqali:

- O'quvchilarning fikrlash doirasi kengayadi.
- Ular o'z bilimlarini mustaqil ravishda tizimlashtiradi.
- Tushunchalar o'rtasidagi bog'liqlikni anglaydi.

Vatanparvarlikni shakllantirishdagi ahamiyati: Klaster orqali o'quvchilar "Vatan" tushunchasini chuqurroq anglay boshlaydi. Ular Vatanni faqat hudud emas, balki tarix, qadriyat, ona til va milliy g'urur bilan bog'liq muqaddas tushuncha sifatida qabul qiladi. Bu esa ularda Vatanga nisbatan hurmat, mehr va mas'uliyat hissini shakllantiradi.

Aqliy hujum metodi - o'quvchilarning erkin, mustaqil va tezkor fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, ayniqsa Vatan mavzusida ularning shaxsiy munosabatini aniqlashda muhim ahamiyatga ega.Bunda

O'qituvchi savol beradi: "Vatan uchun nima qilish kerak?", "Siz Vataningizni qanday tasvirlaysiz?"O'quvchilar o'z fikrlarini hech qanday cheklovsiz aytadi.

Har bir javob qabul qilinadi va yozib boriladi.So'ng fikrlar tahlil qilinadi va umumlashtiriladi.Aqliy hujum metodini qo'llash orqali :

- O'quvchilar mustaqil fikr yuritishga o'rganadi.
- Erkin fikr bildirish muhiti yaratiladi.
- Kreativ va tanqidiy fikrlash rivojlanadi.

Vatanparvarlikni shakllantirishdagi ahamiyati: Aqliy hujum orqali o'quvchilar Vatan haqidagi o'z shaxsiy qarashlarini ifoda etadi. Bu jarayonda ular Vatanni sevish, uni himoya qilish, rivojlantirish kabi tushunchalarni anglaydi. Natijada o'quvchilarda faol fuqarolik pozitsiyasi va vatanparvarlik tuyg'usi shakllanadi.

Loyiha metodi - o'quvchilarning mustaqil izlanish olib borishi, muammoni o'rganishi va natijaga erishishini ta'minlovchi innovatsion metod hisoblanadi. O'quvchilarga "Mening Vatanim", "O'zbekistonning tarixiy obidalari", "Milliy qadriyatlarimiz" kabi mavzular beriladi.O'quvchilar guruhlarga bo'linadi va loyiha ustida ishlaydi.Ma'lumotlar yig'iladi (kitob, internet, suhbat).Yakunda loyiha taqdimoti o'tkaziladi.Natijada o'quvchilarda:

- Tadqiqotchilik ko'nikmalari rivojlanadi.
- Mustaqil ishlash va jamoada ishlash malakasi shakllanadi.
- Axborot bilan ishlash qobiliyati oshadi.

Vatanparvarlikni shakllantirishdagi ahamiyati: Loyiha metodi orqali o'quvchilar o'z Vatanining tarixi, madaniyati va boyliklarini chuqur o'rganadi. Bu jarayon ularda milliy g'urur, faxr va hurmat tuyg'ularini kuchaytiradi. O'quvchi nafaqat bilim oladi, balki o'zini shu Vatanning bir qismi sifatida his eta boshlaydi.

Media resurslar – o'quv jarayonida ko'rgazmalilikni oshiruvchi, o'quvchilarning hissiy va ongli qabul qilishiga kuchli ta'sir etuvchi vositalardir. Bunda Vatan, tarix, ajdodlar, mustaqillik haqida hujjatli filmlar yoki qisqa videoroliklar namoyish etiladi.Tomosha jarayonida o'quvchilarga savollar beriladi.Ko'rilgan material yuzasidan muhokama tashkil etiladi.

Media resurslari orqali :

- O‘quvchilarning diqqat-e’tibori oshadi.
-Vizual xotira orqali bilimlar mustahkamlanadi.
- Dars jarayoni qiziqarli va ta’sirchan bo‘ladi.

Vatanparvarlikni shakllantirishdagi ahamiyati: Media resurslar o‘quvchilarda kuchli hissiy ta’sir uyg‘otadi. Masalan, tarixiy qahramonlar, mustaqillik yo‘lidagi kurashlar haqidagi lavhalar ularda faxr va g‘urur hissini paydo qiladi. Bu esa Vatanga bo‘lgan muhabbatni yanada mustahkamlaydi.

Klaster metodi – o‘quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi.

Aqliy hujum – Vatan mavzusida mustaqil fikr bildirishga yordam beradi.

Loyiha metodi – o‘quvchilarning tadqiqotchilik ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Media resurslar – hujjatli filmlar va videoroliklar orqali ta’sir kuchini oshiradi.

Mazkur yondashuvlar o‘quvchilarda Vatanga muhabbat tuyg‘usini mustahkamlashga xizmat qiladi. Natijada yoshlar o‘z yurtining tarixini hurmat qiladigan, milliy qadriyatlarni qadrlaydigan va jamiyat ravnaqi uchun mas’uliyatni his qiladigan shaxslar bo‘lib voyaga yetadi.Vatanparvarlik fazilatiga ega bo‘lgan yoshlar jamiyat taraqqiyotining muhim omili hisoblanadi. Chunki ular o‘z bilim va salohiyatini yurt rivoji uchun safarbar etishga intiladilar.

Vatanga muhabbat va vatanparvarlik fazilatlarini shakllantirish yoshlar tarbiyasining muhim yo‘nalishlaridan biridir. Ushbu jarayon oila, maktab va jamiyat hamkorligida olib borilgandagina samarali natija beradi.Ta’lim jarayonida tarixiy meros, milliy qadriyatlar, badiiy adabiyot va zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish o‘quvchilarda Vatanga nisbatan mehr, faxr va mas’uliyat tuyg‘ularini shakllantiradi. Vatanga muhabbat – jamiyat taraqqiyotining poydevori, yoshlar tarbiyasining negizi, milliy yuksalishning bosh omilidir. Shu bois, har bir ta’lim muassasasida, har bir sinfda, har bir dars va tadbirda ushbu yuksak fazilatni yoshlar ongida mustahkamlash bo‘yicha izchil ishlar davom ettirilishi zarur. Vatanparvar, bilimli va mas’uliyatli yoshlar esa jamiyat taraqqiyoti va yurt ravnaqining asosiy tayanchidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sodiqov Q., Yo‘ldoshev J. O‘quvchilarni ma’naviy-axloqiy tarbiyalash asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
2. Primov N., Xolmatov T. Boshlang‘ich sinflarda tarbiyaviy ishlar metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2016.
3. “Tarbiya” fani darsligi, 2-sinf. – Toshkent, 2023.